

Miljöplan 2021–2025

MILJÖPLAN 2021–2025

Handläggare: Miranda Fredriksson, Hållbar utveckling
Datum: 2023-10-30
Dokumenttyp: Miljöplan
Diarienummer: RS/191946

Innehållsförteckning

Inledning	3
Målområden	6
Resor och transporter	6
Fastighetsdrift och byggnation	8
Finansförvaltning	10
Inköp och resursförbrukning	11
Måltidsförsörjning.....	12
Läkemedel	14
Bidrag, medel och stöd	15
Fokusår för genomförande.....	16
Åtgärder och resurser	17
Uppföljning.....	17

Inledning

För att nå Region Värmlands vision om "livskvalitet i världsklass" krävs i första hand omsorg om både vår lokala och globala miljö. Världen står inför flera tuffa utmaningar till följd av att människan över tid förstört balansen i jordens naturliga ekosystem. En av utmaningarna är den rådande klimatkrisen. Förutsättningarna för livet på jorden förändras radikalt när planeten blir varmare i takt med att halten växthusgaser i atmosfären ökar. Att klimatet förändras är synbart även i Värmland med bland annat mildare och snöfattigare vintrar, en rikligare nederbörd med ökad risk för översvämningar, längre perioder med värmeböljor och fler tillfällen med extremväder.

Klimatförändringarna påverkar dessutom folkhälsan genom till exempel ökad förekomst av pollen och därmed fler fall av allergier och astma, förhöjd dödlighet till följd av längre perioder med värmeböljor samt ökad frekvens av vektorburna sjukdomar som borrelia och TBE. Spridningen av antibiotikaresistens i miljön är ytterligare en utmaning för folkhälsan. På grund av en kraftig överanvändning av antibiotika är resistenta bakterier ett snabbt växande hot i världen för såväl människor som djur och miljö. En utmaning är också att bevara och återställa den biologiska mångfalden. Djur- och växtlivet hotas av föroreningar, bekämpningsmedel, skogsskövling, utfiskning och klimatförändringar.

För att klara av nämnda utmaningar behöver vi bromsa pågående klimatförändring, hushålla med jordens resurser och gynna en god livsmiljö för såväl människor, djur som natur. Insatser krävs på alla nivåer i samhället. Region Värmland har som regional aktör en viktig roll. Mycket miljöarbete är redan gjort eller i gång, både internt och inom ramen för det regionala utvecklingsuppdraget. Med miljöplanen vill vi öka takten i omställningsarbetet till att bli en ekologiskt hållbar organisation och även bidra till att uppnå en social och ekonomisk hållbarhet. Samma ambitioner tydliggörs i Regionplanen där hållbarhetsarbetet och Agenda 2030¹ lyfts fram. Värmlandsstrategin, Trafikförsörjningsprogrammet samt Folkhälsoplanen² är andra exempel där miljö- och folkhälsofrågorna utgör en av utgångspunkterna för det framtida arbetet inom Region Värmland.

Genom aktiv samverkan med andra regionala och lokala organisationer samt intresseorganisationer är förhoppningen att vårt arbetssätt och resultat kan bidra till att stärka miljö- och hållbarhetsarbetet i hela länet.

¹ Agenda 2030 är Förenta nationernas (FN) handlingsplan för en hållbar utveckling. Agendan består av 17 mål och 169 delmål vilka syftar till att utrota hunger och fattigdom, säkerställa de mänskliga rättigheterna samt skapa ett varaktighet skydd för planeten och dess naturresurser. Samtliga mål i Agenda 2030 är sammankopplade, odelbara och integrerade, vilket innebär att uppfyllelsen av ett mål kan både direkt och indirekt påverka uppfyllelsen av ett eller flera andra mål.

² En gemensam sida för Region Värmlands planer kommer att finnas på regionens externa webbplats.

Miljöplanen gäller för alla verksamheter

Miljöplanen omfattar primärt Region Värmlands interna miljöarbete och har fokus på att minska vår organisations miljöpåverkan. Genom att även ställa krav på de aktörer vi ger bidrag, medel och stöd till kan vi aktivt stötta en ekologiskt hållbar utveckling i hela länet. Målen är därför relevanta för samtliga verksamheter inom regionen och berör såväl medarbetare som chefer och förtroendevalda.

Vad gäller egna juridiska personer som företag/bolag och där Region Värmland är ensamägare sker styrning genom bolagsordning, ägardirektiv eller stiftelseförordnande i stiftelser. En revidering av dessa dokument, med utgångspunkt från intentionerna i alla aktuella planer, bör aktualiseras med syfte att sörja för följsamhet till gällande långsiktiga målsättningar och mål.

Nya mål för miljöarbetet

Tre övergripande mål och sju målområden har ringats in utifrån regionens betydande miljöaspekter, Agenda 2030, Parisavtalet³, de nationella miljömålen samt andra relevanta regionala planer och strategier. Även tidigare internt miljöarbete och andra regioners motsvarande miljöplaner har beaktats i omvärldsanalysen. Lämpliga ambitionsnivåer och mål för miljöarbetet har tagits fram i bred samverkan med såväl verksamheter som förtroendevalda inom Region Värmland.

Figur 1. Region Värmlands övergripande mål och målområden för miljöarbetet

³ Parisavtalet är ett globalt klimatavtal som togs fram under Förenta nationernas klimatkonferens 2015 i Paris. Avtalet består av bestämmelser som rör bland annat minskade utsläpp av växthusgaser, klimatanpassning och omfördelning av ekonomiska medel för att hjälpa de som drabbas av klimatförändringarna. Genom Parisavtalet har länderna bland annat förbundit sig till att hålla ökningen av den globala medeltemperaturen väl under 2 grader, med sikte på att inte överstiga 1,5 grader.

Varje målområde bidrar till minst ett av de övergripande målen och innehåller en långsiktig målsättning som anger riktningen för vart vi bör befinna oss i framtiden. Utifrån vad som är realistiskt att nå på kort sikt finns ett antal mål som ska uppnås senast 2025. För respektive målområde redovisas kopplingen till de mål i Agenda 2030 som anses ha störst relevans för aktuell långsiktig målsättning.

Under planperioden kommer varje år fokus riktas mot ett specifikt område kopplat till de övergripande målen. Målsättningen är att genom olika riktade insatser medvetandegöra miljöplanen och dess innehåll internt samt initiera olika åtgärder med anknytning till målen.

Figur 2. Agenda 2030 – globala målen för hållbar utveckling

Målområden

Resor och transporter

Regionens verksamheter ger upphov till en mängd olika resor och transporter med ett betydande miljö- och klimatavtryck, framför allt genom utsläpp av växthusgaser. Våra transporter genererar också utsläpp av partiklar och bildande av marknära ozon, vilka även har en direkt negativ påverkan på hälsan.

Som en offentligt finansierad verksamhet med regionalt utvecklingsansvar har Region Värmland en viktig roll i arbetet med att ställa om till ett hållbart och transporteffektivt samhälle. Vi måste bland annat ta initiativ till samt stödja olika regionala initiativ och satsningar som syftar till att göra alternativa bränslen samt elladdning tillgängligt i länet. Internt inom organisationen behöver tjänstebilsflottan och de fordon som används inom kollektivtrafiken anpassas till tillgängliga fossilfria alternativ.

Till följd av Coronapandemin har omställningen till digitala möten, distansarbete och distansundervisning medfört att vår rese- och möteskultur förändrats. Utvecklingen ligger i linje med organisationens riktlinje för hållbara resor och möten.

Om en tjänsteresa är nödvändig ska den enkelt kunna bokas i ett resebokningssystem som visar valbara alternativ med cykel, buss, tåg och tjänstebil. När det gäller medarbetares och studenters resor till och från arbetet och skolan kan Region Värmland underlätta för val av miljösmarta transportalternativ genom olika åtgärder och förmåner⁴.

En betydande del av regionens klimatpåverkan kan också knytas till patienters resor till och från regionens hälso- och sjukvårdsverksamheter. Genom digitalisering av vården kommer alltfler av dessa resor kunna ersättas med digitala vårdmöten. Samtidigt behövs fortsatta insatser för att premiera ökat resande med kollektiva färdmedel.

En attraktiv kollektivtrafik är avgörande för att få fler att välja bort bilen. Kollektivtrafik ska emellertid inte ses som konkurrerande till cykel och gång. För ett minskat miljö- och klimatavtryck från resor inom länet ligger därför fokus på att öka marknadsandelen för det hållbara resandet. Som regional kollektivtrafikmyndighet ansvarar Region Värmland för den strategiska planeringen av kollektivtrafiken, vilket uttrycks i trafikförsörjningsprogrammet.

⁴ Exempelvis rabatterade priser på kollektivtrafiken, förmånscykel och förmånsbilar med bra miljöprestanda.

En fortsatt successiv övergång till förnybara drivmedel inom kollektivtrafiken är av betydelse för klimatavtrycket. Region Värmland har även ambitionen att tillsammans med kommunerna, som är beställare av trafiken, arbeta för att öka andelen förnybart drivmedel inom skol- och servicetrafiken. Tillgången till förnybara drivmedel och fordon är dock avgörande.

Region Värmlands verksamhet genererar även godstransporter. Förutom att ställa krav vid upphandling på att resurseffektiva och fossilbränslefria fordon ska användas, bör möjligheten till en ökad grad av samordnade transporter utredas.

Positiv påverkan för följande mål i Agenda 2030:

Långsiktig målsättning

De resor och transporter som vår verksamhet genererar är resurseffektiva, fossilbränslefria och påverkar miljön och klimatet minimalt.

Mål 2025

- Klimatavtrycket från tjänsteresor⁵ ska minska med 45 procent jämfört med 2019.
- Andelen medarbetare och förtroendevalda som reser hållbart⁶ till och från arbetet, respektive uppdraget ska öka.
- Region Värmland ska stödja utvecklingen av infrastruktur för fossilfria bränslen samt elladdning av fordon i länet.
- Allmän kollektivtrafik buss samt servicelinjer ska drivas med 100 procent förnybara drivmedel där det är möjligt.
- Marknadsandelarna för hållbart resande (kollektivtrafik, gång och cykel) ska öka enligt gällande trafikförsörjningsprogram för Region Värmland.

⁵ Gäller resor med tjänstebil, egen bil, flyg och kollektivtrafik (där statistik finns tillgänglig).

⁶ Hållbart resande definieras här som att gå, cykla, åka buss eller tåg.

Fastighetsdrift och byggnation

Region Värmland har under många år uppvisat en låg energiförbrukning i sina fastigheter, vilket även reflekteras i regionens miljö- och klimatavtryck. Nyckeln till framgångarna kan främst sökas i den fokusering på energioptimering och energieffektivisering som idag är ett etablerat arbetssätt inom Regionfastigheter. Trots framstegen bedöms ytterligare potential finnas för att optimera och effektivisera fastighetsdriften.

Den energi som Region Värmland idag förbrukar kommer till största del från egna värmepumpar, fjärrvärme och ursprungsmärkt el. En plan för solenergi som antogs under 2020 utgör ett första steg för att öka egenproduktionen av energi. Ytterligare åtgärder för att långsiktigt reducera klimatpåverkan och samtidigt bidra till en ökad självförsörjningsgrad av energi är nödvändiga.

Om- och nybyggnation ger upphov till en stor miljö- och klimatpåverkan och behöver noga övervägas. Faktorer som inverkar är bland annat materialval, transporter, energiåtgång samt avfall som uppstår under byggprocessen. Det är därför viktigt att regionens befintliga lokaler utnyttjas så effektivt som möjligt för att undvika onödig resursförbrukning. Alla beslut som gäller om- eller nybyggnation behöver alltid föregås av en analys där bland annat miljö- och klimatpåverkan redovisas som en konsekvens av förändringen. Enligt Region Värmlands träbyggnadsplan ska trä vara förstahandsval vid nyproduktion och det ska alltid utredas vilka delar som är möjliga att uppföra i trä.

Ytterligare ett perspektiv att ta hänsyn till vid byggnation och förvaltning av fastigheter är att främja hälsosamma inne- och utemiljöer. Sedan lång tid tillbaka arbetar Regionfastigheter aktivt för att minska användningen av miljö- och hälsofarliga ämnen genom stränga miljökrav vid upphandlingar. Vid nybyggnationer och större ombyggnationer används material vars egenskaper dokumenterats och klassificerats i regionens miljödatas utifrån ställda miljökrav. Potential finns att i framtiden utveckla databasen ytterligare och att inkludera även klimatpåverkan.

När det gäller arbetet med att främja hälsosamma utemiljöer vid våra fastigheter finns det utvecklingspotential. Utgångspunkten är att utvecklingen sker i samarbete med berörda verksamheter. En aspekt som diskuteras alltmer är hur ekosystemtjänster kan tas tillvara och integreras i byggprocesser och fastighetsförvaltning. Det kan till exempel innebära att utveckla befintliga parker, anlägga gröna tak, använda dagvatten för bevattning och i ökad grad använda träråvaror som byggmaterial.

Positiv påverkan för följande mål i Agenda 2030:

Långsiktig målsättning

Vår fastighetsdrift och byggnation är resurseffektiv, utnyttjar förnybara byggnadsmaterial så långt möjligt, bidrar med hälsosamma miljöer, ökar självförsörjningsgraden av energi och ger upphov till ett minimalt miljö- och klimatavtryck.

Mål 2025

- Klimatavtrycket från fastighetsdriften⁷ ska minska med 4 procent jämfört med 2019.
- Mängden köpt energi ska ligga under 135 kWh per kvadratmeter BRA och år, vilket är en minskning med 6 procent jämfört med 2019.
- Andelen egenproducerad energi⁸ ska utgöra minst 14 procent av den totala mängden använd energi, vilket är en ökning med 1,4 procentenheter jämfört med 2019.
- Klimatpåverkan från byggnation ska minska genom hållbara materialval och byggprocesser. Trä ska vara förstahandsval vid nyproduktion när så är möjligt.⁹
- Nybyggnationer och större ombyggnationer ska, så långt det är möjligt, minst uppfylla kraven motsvarande Miljöbyggnad (silver).
- Inne- och utemiljöer i egenägda fastigheter ska bidra positivt till miljö och hälsa.¹⁰

⁷ Avser utsläpp av växthusgaser från el, värme och ånga. Insatser för att minska klimatavtrycket från köldmedier planeras också under perioden, men har inte kunnat motsättas.

⁸ Avser egenproducerad värme samt el från solceller.

⁹ Målet definieras utifrån två aspekter enligt nedan.

1. **Att trä används när möjligt.** Följs upp genom att utvärdera för samtliga byggprojekt om trä var möjligt att användas. Anses som uppnått om samtliga byggprojekt som varit lämpliga för träbyggnation faktiskt har använt trä.
2. **Att klimatpåverkan från byggnation ska minska.** Följs upp genom att beräkna klimatpåverkan från ett business-as-usual alternativ för nya byggprojekt som jämförs med utfallet av det faktiska byggprojektet där åtgärder kopplat till minskad klimatpåverkan har genomförts. Anses som uppnått om klimatpåverkan från nya byggprojekt är lägre än dess business-as-usual alternativ.

¹⁰ Målet definieras utifrån tre aspekter enligt nedan.

1. **Att byggmaterial vid ny- och ombyggnation samt större renoveringar ska ha högsta möjliga betyg.** Följs upp genom Region Värmlands byggvarudatabas där olika ämnesinnehåll i byggmaterial kan jämföras. Anses som uppnått endast om byggmaterial med högsta möjliga betyg har använts vid ny- och ombyggnation.
2. **Att antal platser som bidrar med ekosystemtjänster ska öka.** Följs upp genom att från och med 2022 beräkna tillskott eller bortfall av platser som bidrar med ekosystemtjänster. Anses som uppnått om tillskottet är större än bortfallet.
3. **Att hållbarhet och god kvalitet inte ska underställas kortsiktiga ekonomiska överväganden vid gestaltning.** Följs upp genom en aktivitetsredovisning för gestaltning av inne- och utemiljöer och vilka överväganden som har gjorts. Anses som uppnått om aktivitetsredovisningen pekar på att gestaltning i huvudsak har baserats på hållbarhet och kvalitet.

Finansförvaltning

Genom att göra ett aktivt val när vi placerar våra pengar kan vi minska investeringarna i fossil energi och i stället gynna de företag som satsar på hållbara lösningar.

Region Värmland beslutade 2018 om en ny placeringspolicy med en utökad del kring etiska riktlinjer och ansvarsfulla investeringar. En mätning av koldioxidavtrycket från regionens portfölj genomförs årligen. Mätningen avser enbart aktieportföljen (cirka 60 procent av Region Värmlands investeringsportfölj) då otillräcklig portföljtäckning uppnås inom räntefonderna.

Beräkning av koldioxidavtryck kan ge underlag till att mäta klimatrelaterade finansiella risker och att påverka företag att minska sina utsläpp. Metoderna för klimatberäkning av investeringar är fortfarande lite osäkra och ska tolkas med försiktighet. Trots detta är det av stor vikt att successivt förbättra uppföljningen och förtydliga policyn för att på lång sikt kunna nå fossilfrihet i våra investeringar.

Klimatfrågan är tillsammans med minskad biologisk mångfald vår tids ödesfråga. Intensivt skogsbruk, användning av kemiska bekämpningsmedel och konstgödsel, industrifiske är några exempel på verksamheter som bidrar till utrotning av arter. I framtiden bör val av placeringar därför även beakta eventuell påverkan på den biologiska mångfalden.

Positiv påverkan för följande mål i Agenda 2030:

Långsiktig målsättning

Vår finansförvaltning bidrar till ett minskat fossilberoende och främjar en biologisk mångfald.

Mål 2025

- Koldioxidintensiteten¹¹ för aktieinnehavet ska minska årligen och klimatbelastningen i innehavet ska vara lägre än för jämförbara index.
- Placeringspolicyn ska revideras för att om möjligt inkludera fler miljöaspekter.

¹¹ Redovisas i koldioxidekvivalenter per miljon kronor intäkt. Koldioxidintensitet mäts som ett portföljbolags koldioxidekvivalenter i förhållande till portföljbolagets intäkter. En fonds koldioxidintensitet beräknas som det vägda genomsnittet av koldioxidintensiteten hos respektive portföljbolag i fonden.

Inköp och resursförbrukning

Regionens inköp av varor och tjänster utgör en stor källa till utsläpp av växthusgaser. Vår konsumtion ger även upphov till andra miljöproblem till exempel genom användning av naturresurser, uppkomst av avfall, påverkan på biologisk mångfald och spridning av kemikalier. Vi behöver ta ansvar för vår resursförbrukning och ändra konsumtionsmönstret till att bli mer hållbart. Det handlar både om vad vi konsumerar, hur mycket vi konsumerar och på vilket sätt.

I detta sammanhang utgör upphandling ett kraftfullt och strategiskt verktyg. Som region har vi stora möjligheter att påverka utbudet av produkter och tjänster i en hållbar riktning genom att ställa och följa upp miljökrav vid upphandling och inköp. Vårt deltagande i det nationella samarbetet för hållbar upphandling ger en ännu större köpkraft och påverkansgrad. För att arbetet mot ökad hållbarhet genom upphandling ska ge full effekt är avtalstrohet hos regionens verksamheter av största vikt.

Regionens omfattande resursförbrukning genererar stora mängder avfall. Vi behöver förstärka vårt arbete med att minimera uppkomsten av avfall och ta hand om avfall som uppkommer på bästa sätt. Det linjära materialflöde som tillämpas idag måste bli mer cirkulärt så att produkter och komponenter kan återanvändas och restprodukter bli till nya råvaror. Samtidigt behöver icke förnybara material ersättas med förnybara och miljöskadliga ämnen fasas ut ur produktionen.

Positiv påverkan för följande mål i Agenda 2030:

Långsiktig målsättning

Genom våra upphandlingar, avtalstrohet och en effektiv resurshantering i vår verksamhet, bidrar vi till en hållbar konsumtion och produktion och en övergång till en cirkulär och biobaserad ekonomi.

Mål 2025

- Miljönyttan av genomförda upphandlingar ska öka.¹²
- Antalet uppföljda avtal där miljökrav ställts ska öka.
- Minst 20 unika cirkulära materialflöden¹³ ska kartläggas och utvecklas.
- Materialåtervinningsgraden ska vara minst 55 procent.¹⁴

Måltidsförsörjning

Region Värmland lagar drygt en miljon måltider per år till patienter, studenter, omsorgskunder i värmländska kommuner och besökare i egna restauranger och caféer. Vilka krav som ställs på de livsmedel som köps in, vilken typ av mat som erbjuds samt hur måltiderna produceras och komponeras, har stor betydelse för både hälsan och miljön. Oftast är mat som är bra för hälsan också bra för miljön. Sedan flera år tillbaka har Region Värmland utvecklat och anpassat sina måltider utifrån detta perspektiv. En riktlinje för det interna arbetet har tagits fram med syfte att underlätta för hållbara och hälsosamma matval.

Inköp och upphandling av livsmedel är ett viktigt fokusområde för att kunna minska miljöpåverkan såväl lokalt som globalt från vår måltidsförsörjning. Svensk lagstiftning inom livsmedelsproduktion och djuromsorg behöver fortsätta utgöra grund i det vi upphandlar. Inom denna ram ska vi sträva efter att öka andelen närproducerade och ekologiska produkter.

En betydande del av de livsmedel vi köper in skulle i framtiden kunna produceras i vårt närområde och därmed bidra till en levande landsbygd, minskade transporter och ökad självförsörjningsgrad i länet. Regionens inköp av livsmedel blir därmed ett bidrag till regional utveckling genom att mer mat produceras och förädlas i

¹² Följs upp genom att studera olika miljöaspekter och hur dessa påverkas av den specifika upphandlingen.

¹³ Med cirkulära materialflöden avses materialets flöde genom hela livscykeln, det vill säga från råmaterial, tillverkning och användning till avfall. Exempel på ett cirkulärt flöde som kan utvecklas är återanvändning av möbler och materialåtervinning av plastförkläden.

¹⁴ Målet ligger i linje med EU:s avfallsdirektiv och målet om att minst 55 procent av det kommunala avfallet ska återvinnas till nya material år 2025.

värmländska företag. Vi skulle då också få en större möjlighet att påverka det miljö- och klimatavtryck som vår matkonsumtion genererar.

Ekologisk produktion har flera miljöfördelar (till exempel minskad användning och spridning av konstgödsel och kemiska bekämpningsmedel) och det finns därför starka skäl till att fortsätta öka andelen ekologisk mat. Samtidigt behöver vi ge våra lokala producenter möjlighet och tid att ställa om till en hållbar produktion genom ökad kunskap och regional samverkan.

Ytterligare ett viktigt fokusområde är meny- och måltidsplanering. Insatser behövs för att minska mängden matavfall från de måltider som beställs till vårdavdelningar men även från produktionsköken på folkhögskolor och sjukhus. Matavfall som ändå uppstår bör samlas in för att bli ny resurs i form av biogas och gödningsmedel. Vi måste också fortsätta arbetet med att byta ut de mest klimatbelastande livsmedlen och att anpassa måltiderna efter vilka råvaror som är i säsong.

Positiv påverkan för följande mål i Agenda 2030:

Långsiktig målsättning

Vår måltidsförsörjning främjar en biologisk mångfald, ett hållbart klimatavtryck, en god hälsa hos såväl människor som djur och en ökad självförsörjningsgrad av livsmedel inom regionen.

Mål 2025

- Mängden matsvinn¹⁵ ska minska med 50 procent i jämförelse med 2019.
- Livsmedelsinköp ska så långt möjligt uppfylla krav motsvarande svensk lagstiftning inom livsmedelsproduktion och djuromsorg. Samma krav ska tillämpas av upphandlade leverantörer där produktion eller servering av måltider ingår.¹⁶
- Inköpsandelen närproducerade livsmedel¹⁷ ska öka under perioden med en strävan om att uppnå minst 30 procent.
- Inköpsandelen ekologiska livsmedel ska vara minst 50 procent.¹⁸
- Klimatpåverkan från producerade måltider i regionens tillagningskök ska minska årligen under perioden.

¹⁵ Avser produktions- och beställningssvinn exklusive det som slängs på vårdavdelningar.

¹⁶ Följs upp genom inköpsandelen svensk kött- och kycklingråvara, samt inköpsandelen svenska produkter.

¹⁷ Närproducerat är produkter producerade i Värmland eller i angränsning till länet.

¹⁸ Enligt regeringens handlingsplan för en nationell livsmedelsstrategi ska livsmedelskonsumtionen inom offentlig sektor utgöras av 60 procent ekologiskt till år 2030.

Läkemedel

Användning av läkemedel bidrar till en betydande miljö- och klimatpåverkan. För att ge önskad effekt vid behandling är läkemedel oftast motståndskraftiga mot nedbrytning och biologiskt aktiva redan vid låga koncentrationer. Läkemedelsrester kan därför påverka hälsa och miljö negativt vid såväl tillverkning som under och efter användning.

Ökad kunskap om läkemedels miljöpåverkan och hur den kan minskas är en nyckelfaktor för framgång inom området. Viktiga åtgärder är att ställa miljökrav vid upphandling av läkemedel och läkemedelsförsörjning, minska förskrivningen av miljöbelastande läkemedelssubstanser, reducera mängden överblivna läkemedel och kassera dem på rätt sätt. Samverkan med andra regioner och omvärldsspaning gällande bland annat läkemedelsrening är också av stor betydelse.

Ett prioriterat område är att optimera läkemedelsanvändningen så att patienter får rätt läkemedel i rätt dos vid rätt tidpunkt. Genom exempelvis fördjupade läkemedelsgenomgångar kan onödiga, felaktiga och inaktuella behandlingar lättare upptäckas och åtgärdas.

Det är även av vikt att hälso- och sjukvården lägger fokus på det hälsofrämjande och sjukdomsförebyggande arbetet, det vill säga individens livsvillkor och levnadsvanor. Genom att i ökad utsträckning också nyttja evidensbaserade icke-farmakologiska metoder och behandlingar ökar förutsättningarna för minskad läkemedelsförskrivning.

Speciellt fokus riktas mot förskrivning av antibiotika. På grund av en kraftig överanvändning av antibiotika är resistenta bakterier ett snabbt växande hot i världen för såväl människor som djur och miljö. Även lättare infektioner kan i framtiden visa sig vara livshotande om resistensutvecklingen inte kan hejdas. Vi behöver därför förbättra följsamheten till framtagna behandlingsriktlinjer och på så sätt bidra till att bromsa utvecklingen av antibiotikaresistens.

Användningen av medicinska gaser som lustgas och anestesigaser utgör en betydande källa till regionens klimatpåverkan. Sedan 2013 har förbrukningen av medicinska gaser successivt reducerats med hjälp av teknik, förändrade arbetsmetoder och information om gasernas påverkan på klimatet och arbetsmiljön. Installation av en destruktionsanläggning för lustgas inom förlossningsvården har också radikalt minskat klimatpåverkan. Fortsatta insatser behövs för att om möjligt minska klimatpåverkan från gaserna ytterligare.

Positiv påverkan för följande mål i Agenda 2030:

Långsiktig målsättning

Vi arbetar hälsofrämjande och sjukdomsförebyggande och vår läkemedelsanvändning medför en minimal negativ påverkan på miljö och hälsa.

Mål 2025

- Kunskapen ska öka hos förskrivare och annan vårdpersonal om läkemedels miljöpåverkan och hur de kan bidra till att minska den.
- Antibiotikaförskrivningen ska inte överstiga 250 recept per 1000 invånare och år.¹⁹
- Klimatavtrycket från användningen av medicinska gaser ska vara högst 2,0 kg CO₂-e/invånare.

Bidrag, medel och stöd

Varje år beviljar Region Värmland bidrag, medel och stöd till olika värmländska aktörer för mångmiljonbelopp. Bidragen går till olika verksamheter och projekt inom kultur, funktionshinderområdet och idéburna organisationer inom det sociala området. Projektmedel fördelas till regionala utvecklingsprojekt och företagsstöd ges i form av finansiering, rådgivning och innovationsstöd.

Redan idag ställs krav på att mottagare av bidrag, projektmedel och stödinsatser ska arbeta aktivt med hållbar utveckling i sin verksamhet. För att ytterligare miljö- och hållbarhets säkra utbetalningen av bidrag, medel och stöd behöver riktlinjer och villkor samt verktyg för ansökan och uppföljning utvecklas inom regionen. För den ekologiska dimensionen bör krav ställas utifrån miljöplanen.

¹⁹ Överensstämmer med det nationella målet framtaget av Strategigruppen för rationell antibiotikaanvändning och minskad antibiotikaresistens (Strama).

Positiv påverkan för följande mål i Agenda 2030:

Långsiktig målsättning

Vi bidrar till att värmländska aktörer uppnår en hög nivå av hållbarhet²⁰ genom att ställa krav på mottagare av bidrag, medel och stöd att ständigt utveckla sitt arbete inom området.

Mål 2025

- Miljökrav ska utvecklas och inarbetas i verktyg i syfte att säkerställa att beviljade bidrag, medel och stöd medverkar till en ökad ekologisk hållbarhet.

Fokusår för genomförande

Genom att fokusera på specifika förbättringsområden under en begränsad tidsperiod kan engagemanget kring miljöfrågorna öka generellt. Målsättningen är att genom olika riktade insatser medvetandegöra miljöplanen och dess innehåll internt samt initiera olika åtgärder med anknytning till målen. Avdelningen Hållbar utveckling har huvudansvaret för genomförandet av insatser.

Under det första året läggs vikt på att implementera miljöplanen genom att kommunicera innehållet internt. Mål som verksamheten direkt berörs av arbetas in i respektive verksamhetsplan. Avdelningen Hållbar utveckling stöttar vid framtagande av åtgärder och aktiviteter i de verksamheter som har ett utpekad ansvar för ett eller flera mål.

Det övergripande målet "Vi använder våra resurser klokt" blir i fokus 2022. För att uppnå målen inom målområdet inköp och resursförbrukning behöver vi utveckla och hitta nya arbetssätt inom regionen. Ökad samverkan såväl internt som med externa aktörer är en viktig framgångsfaktor.

²⁰ Avser såväl den ekologiska som sociala och ekonomiska dimensionen.

Som en åtgärd för att uppnå det övergripande målet "Vi minimerar vårt klimatavtryck" kommer arbetet under 2023, inriktas på insatser utifrån målsättningen att Region Värmland ska bli en fossilfri välfärdsregion till senast 2045. Resultatet från uppdraget "Fossilfritt Region Värmland 2045" utgör utgångspunkt.

Sista året av planperioden kommer arbetet att fokusera på det övergripande målet "Vi bidrar till hälsosamma miljöer". Läkemedelshantering och användning av kemikalier i verksamheten och i produkter är exempel på fokusområden.

Åtgärder och resurser

Miljöplan 2021–2025 är framåtsträvande och kräver att olika typer av resurser beviljas. Bedömningen är att många av de åtgärder som krävs inte kan genomföras utan att rambudgeten för specifika verksamheter förstärks. Förstärkningen bör inriktas mot "öronmärkta" insatser. Utöver "öronmärkta" ekonomiska medel krävs en årlig miljöbudget på central nivå för att möjliggöra generella åtgärder där ansvaret för genomförande inte direkt kan hänföras till en specifik verksamhet. På sikt är förutsättningarna att både resursförstärkningarna och miljöbudgeten ska bidra till en effektivisering som ger utslag i minskade kostnader och förbättringar av regionens miljöprestanda.

Uppföljning

Miljöplanens mål följs upp kopplat till regionens årsredovisning och delårsredovisning. Avdelningen Hållbar utveckling ansvarar för att uppföljning sker årligen. Med hjälp av berörda verksamheter sker insamling av statistik och genomförda aktiviteter. Övriga verksamheters insatser och aktiviteter inom ramen för miljöplanen redovisas till respektive nämnd. Målsättningen är att uppföljningen ska integreras i verktyget Stratsys. Efter planperiodens slut genomförs en uppföljning av miljöplanen i sin helhet. Vid behov kan planen revideras under perioden.